

הרב יעקב מדין שליט"א

שיחה לפרשת תולדות

אהבה במקום קנאה*

שנת עשו ליעקב

חז"ל מייחסים לעשו חטאים חמורים – ביניהם גם שלוש העבירות של 'ייהרג ואל יעבור', אך בפשטי המקראות לא נמצאת רשעתו למעט שני מקומות: ביזוי הבכורה בפרשת הנזיד, וכעסו על יעקב בסוף הפרשה שהתבטא בכוונות על הריגתו:

"וַיֹּאמֶר עֵשָׂו בְּלִבּוֹ: יִקְרְבוּ יָמַי אֲבֵל אָבִי וְאַהֲרָגָה אֶת יַעֲקֹב אָחִי"

(בראשית כ"ז, מא)

אולם במובן מסוים, ניתן להבין את עשו: כל חייו הוא טורח ומכבד את אביו, מאכילו ומשקהו, כדי להגיע לרגע שבו יקבל את הברכה, וברגע אחד בא יעקב וגונב את עמל חייו, את ברכתו. הוא איבד את ברכתו "וַיַּעֲבֹדֵךְ עַמִּים וַיִּשְׁתַּחֲוּ לָךְ לְאֲמִים, הִוָּה גְבִיר לְאֲחִיךָ וַיִּשְׁתַּחֲוּ לָךְ בְּנֵי אִמְךָ" (שם כט), ותמורתה יתקיים בו "וְעַל חֲרָבְךָ תִּחְיֶה וְאֵת אֲחִיךָ תַעֲבֹד" (שם מ). פתח המילוט היחיד שנותר לו הוא "וְהָיָה כְּאִשֶׁר תִּרְיֵד – וּפְרַקְתָּ עָלוּ מַעַל צְוֹאֲרֶךְךָ" (שם). גם אם לא נצדיק את תגובתו, דומה שניתן להבינה.

מהי אהבה?

שמה ניתן להבין את הדברים לאור הסיפור שקראנו היום בהפטרת 'מחר חודש', על הקשר בין דוד ליונתן. לאחר מותו, אומר דוד על יונתן:

"צַר לִי עֲלֶיךָ אָחִי יְהוֹנָתָן, נְעַמְתָּ לִי מְאֹד, נִפְלְאַתָּה אֲהַבְתָּךְ לִי מֵאַהֲבַת נָשִׁים"

(שמואל ב א', כ"ו)

ישנם שוטים שבלבלו בין אהבה לתשוקה מינית, למרות שקשר האהבה בין גבר לאשתו, המהווה השראה לפירושם, מורכב מדברים נוספים פרט לתשוקה. תמה אני מה יגידו על הפסוק מפרשתנו –
"וַיֵּאָהֵב יַצְחָק אֶת עֵשָׂו... וְרַבְּקָה אֲהָבָת אֶת יַעֲקֹב"

(בראשית כ"ה, כח)

לענייננו, אם נרצה להבין את משמעותו העמוקה של הספדו של דוד על יונתן, עלינו לבחון את אהבתו של הנשים לדוד ביחס לאהבתו של יונתן לדוד. ראשונות אנו מוצאים את הנשים המחוללות בשוב דוד מהכות את הפלישתים,

"הֲכָה שָׂאוּל (כתיב באלפו) בְּאֶלְפֵי וְדָוִד בְּרַבְּבָתָיו:"

(שמואל א י"ח, ז)

בעקבות שירה זו חרה לשאול מאד:

"וַיְהִי שָׂאוּל (כתיב עון) עוֹנֵן אֶת דָּוִד מֵהַיּוֹם הַהוּא וְהִלָּאָה:"

(שם ט)

אחר כך מסופר על מיכל בת שאהבה את דוד, והיא מבטאת אהבה זו בהבריחה את דוד באישון לילה מפני שליחי שאול שבאו להורגו. אך גם היא לא תורמת לאהדתו של שאול כלפי דוד:

"וַיֹּאמֶר שָׂאוּל אֶל מִיכָל: לָמָּה כָּכָה רַמִּיתִנִּי?... וְתֹאמַר מִיכָל אֶל שָׂאוּל: הוּא אָמַר אֵלַי – שְׁלַחֲנִי, לָמָּה אֲמִיתְךָ?"

(שם י"ט, יז)

מסתבר ששקר זה הוא שגרם לשאול בהמשך למסור את מיכל לפלטי בן ליש² כיוון שסבר שנישואיה לדוד היו מקח-טעות - וכי בת המלך תהיה נשואה למי שמאיים על חייה!?

לצערנו, נראה כי לעתים כאשר אנו נתקלים בניסיון דומה – אנחנו מתקרבים יותר להכרעתו של עשו, מאשר לדרכו של יונתן, ובוחרים בקנאה על פני האהבה.

אינה בטלה לעולם

לא לחינם אהבת דוד ויונתן צמחה בשדה הקרב, לאחר הניצחון על גלית הפלשתית:

”וַיְהִי כְּכַלְתּוֹ לְדַבֵּר אֶל שָׂאוּל – וַנִּפֶּשׂ יְהוֹנָתָן נִקְשָׁרָה בְּנִפְשׁ דָּוִד, (כתיב ויאהבו) וַיִּאָּהְבוּ יְהוֹנָתָן כְּנִפְשׁוֹ”

(שמואל א י"ח, א)

המציאות של תלות האדם בחברו גורמת לקשרי מחויבות ונאמנות חזקים, שדבר לא יוכל להפרידם.

אצל חז"ל אנו מוצאים מספר פעמים, כי המשילו את בית המדרש לשדה מערכה: "המתן עד שיכנסו בעלי תריסין" (ברכות כז:), "את והב בסופה" (קידושין ל: ויעויין ברש"י שם) ועוד. גם בבית המדרש צריך להכיר בתלות של האחד בחברו, ולתת מקום לאהבה חסרת פשרות זו, שלמדנו מדוד ויונתן.

אהבה שאינה תלויה בדבר

לעומת אלו, יונתן מנסה לחבר בין דוד לשאול. הוא לא מוכן לוותר על נאמנותו לאף אחד מהם, ולכן מנסה לפייס את שאול ולגרומ לו לחמול על דוד:

”אֵל יִחְטָא הַמֶּלֶךְ בְּעַבְדּוֹ בְּדוֹד כִּי לֹא חָטָא לָךְ וְכִי מַעֲשָׂיו טוֹב לָךְ מְאֹד”

(שם י"ט, ד, וראה שם פס' ו - ז)

בהפטרה, יונתן גם מגיע לסיכון נפשו כאשר שאול מטיל עליו את החנית – וכבר ראינו בעבר, במלחמת מכמש³, ששאול אכן מוכן להרוג את יונתן בשל עקרונותיו – ובכל זאת הוא ממשיך להיות נאמן לצורך לחבר את דוד אל שאול. עם זאת, את מסירות נפשו בפועל אנחנו מוצאים דווקא כלפי שאול, כאשר מת אתו בקרב בגלבע; "הַנְּאִיָּהִיִּם וְהַנְּעִימִים בְּחַיֵּיהֶם וּבְמוֹתָם לֹא נִפְרְדּוּ" (שמ"ב א', כג) נאמר על יונתן ושאול, ככלות הכול.

יונתן עמד במצב דומה לעשו: מיורש העצר ירד למשנה למלך. איזו גדלות רוח נדרשת כדי לוותר על המעמד! באחד מחידוני התנ"ך בעבר, הגיש סגן ראש הממשלה – אדם בעל שאיפות פוליטיות – את הפרס השני לסגנית חתן התנ"ך, וליווה את המעשה באמירה קשה: "מי כמוני מבין ללבם של סגנים?!". כהשוואה למקום הראשון – קשה לו לקבל את העובדה שחברו עקף אותו. אבל יונתן מראה לנו כי ניתן לעמוד בניסיון הזה, מתוך הכרה בתפקידו ובכישורו של מי שנבחר על פניו, לעמוד בראש, וכל זאת עם שמירה על שתי הנאמנויות שהוא מחויב להן.

זוהי האהבה שאינה תלויה בדבר, שחז"ל מדברים עליה⁴. יתר על כן, אין היא חזקה ושורדת רק בגלל מניעיה הטהורים, אלא גם בשל הרקע שלה, המזמין שנאה באופן טבעי; יונתן מלמדנו כיצד יש לוותר על הכבוד, וכיצד יש לאהוב ולמסור את הנפש האחד כלפי רעו הטוב ממנו. וזהו "נִפְלְאוֹתָהּ אֶהְבֶּתְךָ לִי מֵאֲהֶבֶת נָשִׁים". שכן הנשים שאהבוהו גרמו לשנאתו על ידי שאול, ואילו יונתן באהבתו מסר עליו את נפשו.

* ..... *
 * כל הזכויות שמורות לישיבת הר עציון ולרב יעקב מדן שליט"א *
 * עורך: אלישע אורון *
 * ..... *
 * בית המדרש הוירטואלי שליד ישיבת הר עציון *
 * האתר בעברית: <http://www.etzion.org.il/vbm> *
 * האתר באנגלית: <http://www.vbm-torah.org> *
 * *
 * משרדי בית המדרש הוירטואלי: 02-9937300 שלוחה 5 *
 * דואל: office@etzion.org.il *
 * ..... *